

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради
університету

_____ 2023 року

протокол № ____ .

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН
_____ 2023 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«Право Європейського Союзу»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за заочною формою навчання**

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИК:

старший викладач кафедри
міжнародного та європейського права, доктор
філософії з права

_____ Алла КІРИК

«___» _____ 2023 року

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри міжнародного та європейського права
«20» січня 2023 року, протокол № 11.

Завідувач кафедри, міжнародного та
європейського права, кандидат юридичних
наук, доцент

_____ Світлана ЛОЗІНСЬКА

«___» _____ 2023 року

Декан юридичного факультету

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

Обліковий обсяг програми – 1,42 ум.др.арк.

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	3
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	3
1.2.	Лекції	4
1.3.	Семінарські заняття	6
1.4.	Самостійна робота студентів	8
1.5.	Індивідуальні завдання	8
1.6.	Підсумковий контроль	9
2.	Схема нарахування балів	11
3.	Рекомендовані джерела	13
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	22

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва тем	Кількість годин					
		Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак.)		Лабор.	Ін. зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Тема 1. Виникнення та розвиток ЄС	12	1	1	–	–	10
2.	Тема 2. Поняття та види компетенції ЄС	12	1	–	–	–	10
3.	Тема 3. Інститути та органи ЄС	13	2	1	–	–	10
4.	Тема 4. Поняття та класифікація джерел права ЄС	12	2	0,5	–	–	10
5.	Тема 5. Основні свободи внутрішнього ринку ЄС	11	1	0,5	–	–	10
6.	Тема 6. Правове регулювання фінансових відносин в ЄС	11	1	0,5	–	–	10
7.	Тема 7. Загальна характеристика окремих галузей права ЄС	11	1	–	–	–	10
8	Тема 8. Право зовнішніх зносин ЄС	10	–	–	–	–	11
9	Тема 9. Історичні та політичні передумови процесів інтеграції України-ЄС	13	1	0,5	–	–	10
Всього годин:		105	10	4	–	–	91

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Виникнення та розвиток ЄС	1
1.1.	Передумови, причини, етапи європейської інтеграції.	
1.2.	Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.	
1.3.	Склад і умови членства в ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства.	
1.4.	Інститут громадянства ЄС. Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.	
2.	Поняття та види компетенції ЄС	1
2.1.	Поняття компетенції ЄС	
2.2.	Поділ повноважень між ЄС і державами-членами. Принцип передачі повноважень. Принципи пропорційності і субсидіарності	
2.3.	Види компетенції ЄС	
3.	Інститути та органи ЄС	2
3.1.	Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту Європейського Союзу. Принцип поділу влади в системі інститутів Європейського Союзу.	
3.2.	Комісія (Європейська Комісія): склад, порядок формування, строк повноважень, відставка.	
3.3.	Європейський Парламент: склад, принципи формування, порядок обрання депутатів. Парламентська процедура.	
3.4.	Європейська рада і Рада Європейського Союзу.	
3.5.	Суду ЄС. Юрисдикція суду.	
3.6.	Фінансові органи ЄС. Консультативні органи ЄС. Контрольні органи ЄС.	
4.	Поняття та класифікація джерел права ЄС	2
4.1.	Співвідношення понять «європейське право», «право ЄС». Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і національне право країн-членів.	
4.2.	Система права ЄС. Джерела права ЄС. «Первинне» і «вторинне» право. Юридична сила джерел права ЄС.	
4.3.	Установчі акти і їх значення.	
4.4.	Нормативно-правові акти інститутів ЄС і їх різновиди.	
4.5.	Судова практика як джерело права ЄС.	
4.6.	Поняття спільного правового надбання (Acquis Communautaire) і його значення.	
4.7.	Поняття та значення гармонізації, уніфікації, адаптації та апроксимації законодавств ЄС.	
5.	Основні свободи внутрішнього ринку ЄС	1
5.1.	Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС. Вільний рух товарів. Вільний рух осіб. Свобода заснування та руху послуг. Вільний рух капіталів та платежів.	
5.2.	Правове регулювання митного союзу ЄС. Основні митні режими. Загальний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.	
5.3.	Правові основи формування економічного і валютного союзу. Єдина валюта ЄС.	
5.4.	Антимонопольна політика та законодавство ЄС про свободу	

	конкуренції.	
6.	Правове регулювання фінансових відносин в ЄС	1
6.1.	Становлення системи власних ресурсів ЄС. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС.	
6.2.	Джерела правового регулювання ринку цінних паперів в ЄС. Обіг цінних паперів в ЄС.	
6.3.	Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС.	
7.	Загальна характеристика окремих галузей права ЄС	1
7.1.	Правове регулювання державних закупівель.	
7.2.	Трудове та соціальне право ЄС.	
7.3.	Транспортне право і загальна транспортна політика ЄС.	
7.4.	Корпоративне право ЄС.	
7.5.	Законодавство ЄС з питань інтелектуальної власності.	
7.6.	Податкове право Європейського Союзу.	
7.7.	Загальна кримінальна політика і законодавство Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом.	
7.8.	Захист прав споживачів як галузь права ЄС	
8.	Право зовнішніх зносин ЄС	-
8.1.	Міжнародна правосуб'єктність ЄС. Спільні політики і напрямки діяльності ЄС.	
8.2.	Простір свободи, безпеки та юстиції в межах ЄС.	
8.3.	Політика ЄС щодо прикордонного контролю.	
8.4.	Візова політика ЄС.	
9.	Історичні та політичні передумови процесів інтеграції України-ЄС	1
9.1.	Історичні передумови інтеграційних процесів Україна-ЄС.	
9.2.	Політичні передумови інтеграційних процесів Україна-ЄС.	
9.3.	Угода про партнерство та співробітництво. Порядок денний асоціації Україна-ЄС.	
9.4.	Угод про асоціацію України та ЄС. Етапи формування, підписання. Ратифікація Угоди про асоціацію.	
9.5.	Інституційне забезпечення інтеграції України та ЄС.	
	Усього	10

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Теми 1, 3. Виникнення та розвиток ЄС. Інститути та органи ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Передумови і причини європейської інтеграції.
- 1.2. Головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі.
- 1.3. Склад і умови членства в ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства. Brexit: передумови, наслідки.
- 1.4. Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.
- 1.5. Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.
- 1.6 Інституційна система Європейського Союзу. Єдність інституційної системи Європейського Союзу. «Політичні» і «неполітичні» інститути.
- 1.7. Європейська рада і Рада Європейського Союзу. Склад і структура Європейської ради. Місце, роль і статус Ради Європейського Союзу.
- 1.8. Комісія (Європейська Комісія): історія, склад, порядок формування, строк повноважень, відставка.
- 1.9. Європейський Парламент: склад, принципи формування, порядок обрання депутатів. Регламент Європарламенту. Парламентська процедура.
- 1.10. Омбудсман Європейського Союзу.
- 1.11. Інститути судової влади.
- 1.12. Фінансові органи ЄС.
- 1.13. Консультативні органи ЄС. Контрольні органи ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: європейська інтеграція, європейські спільноти, Європейський Союз, країна-член, треті країни, постійний мешканець ЄС, інституційна система ЄС, інститут ЄС, орган ЄС, поділ влади, Європейська рада, Європейська комісія, Рада ЄС, голова Ради Європейської ради, Європейський омбудсман, Європейський парламент, Суд ЄС, Рахункова палата, Європейський центральний банк, Європол, Євро'юст.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Передумови і причини європейської інтеграції. Концепції формування політичного союзу в Європі в середні віки та новий час. «Пан'європейська» ідея.

Європейський Союз вугілля та сталі (ЄСВС): передумови створення; «План Шумана». Паризький Договір. Загальний ринок вугілля і сталі. Інститути ЄСВС: Верховний Орган, Рада, Суд, Асамблея.

Європейські Співтовариства. Договір про Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом), Договір про Європейський Економічне Співтовариство (ЄЕС). Цілі і завдання ЄЕС, загальний ринок, порядок і етапи його формування. Інститути ЄЕС: Асамблея, Суд, Комісія, Рада.

Урочиста декларація про Європейський Союз 1983 р.

Єдиний Європейський Акт 1986 р. Розширення компетенції ЄЕС. Зміни інституційного механізму Європейських співтовариств, розширення повноважень Європарламенту. Правова інституціоналізація Європейської ради.

Договір про Європейський Союз 1992 року (Маастрихтський договір): порядок підготовки і підписання, зміст. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства в Європейське Співтовариство. Європейські співтовариства як основна частина в структурі Європейського Союзу. Реформування Європейського Союзу на основі положень Амстердамського і Ніщцького договорів.

Лісабонський договір 2007 року.

Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.

Головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі. Склад і умови членства в ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства.

Органи і посадові особи, уповноважені представляти Європейський Союз на міжнародній арені.

Інститут громадянства ЄС. Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.

Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту Європейського Союзу. Ознаки інституту. Інститути та інші органи Європейського Союзу. Поняття «інституційне право». Єдність інституційної системи Європейського Союзу. Класифікація інститутів. «Політичні» і «неполітичні» інститути. Принцип поділу влади в системі інститутів Європейського Союзу.

Європейська рада і Рада Європейського Союзу. Склад і структура Європейської ради. Повноваження Європейської ради. Порядок функціонування Європейської ради. Місце, роль і статус Ради Європейського Союзу. Порядок формування і функціонування Ради. Різноманіття форм діяльності Ради. Структура і органи Ради. Основні повноваження Ради ЄС. Рада як законодавчий орган ЄС.

Особливий статус Голови Європейської ради. Особливості обрання та призначення, повноваження Голови.

Комісія (Європейська Комісія): склад, порядок формування, строк повноважень, відставка. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень окремих членів Комісії. Правовий статус члена Комісії. Гарантії незалежності від урядів держав-членів.

Європейський Парламент: склад, принципи формування, порядок обрання депутатів. Регламент Європарламенту. Парламентська процедура. Порядок прийняття рішень. Контрольні повноваження. Комітети з розслідування. Омбудсман Європейського Союзу.

Інститути судової влади. Правові основи організації та діяльності Суду (Суду ЄС) і Суду першої інстанції. Юридична сила судових рішень. Юрисдикція суду.

Суд аудиторів ЄС. Європейський центральний банк. Європол, Євро'юст. Комітет регіонів. Комітет постійних представників.

Європейська цивільна служба.

Семінарське заняття 2

Тема 4, 5, 6, 9. Поняття та класифікація джерел права ЄС. Основні свободи внутрішнього ринку ЄС. Правове регулювання фінансових відносин в ЄС. Історичні та політичні передумови процесів інтеграції України-ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і національне право країн-членів.
- 2.2. Нормативно-правові акти інститутів ЄС і їх різновиди. Регламент, директива, рішення: поняття та правовий статус. Установчі акти
- 2.3. Вільний рух товарів.
- 2.4. Вільний рух осіб.
- 2.5. Свобода заснування та руху послуг. Вільний рух капіталів та платежів.
- 2.6. Становлення системи власних ресурсів ЄС.
- 2.7. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС.
- 2.8. Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС.
- 2.9. Історичні та політичні передумови інтеграційних процесів Україна-ЄС.
- 2.10. Угод про асоціацію України та ЄС. Етапи формування, підписання. Ратифікація Угоди про асоціацію.
- 2.11. Інституційне забезпечення інтеграції України та ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: джерела права ЄС, первинне право ЄС, вторинне право ЄС, установчі акти ЄС, Конституційний акт ЄС, регламент, директива, рішення, висновок, Acquis Communautaire, гармонізація, апроксимація, адаптація, внутрішній ринок, спільний ринок, єдиний митний тариф, паратарифні обмеження, податок на додатну вартість ЄС, антимонопольна політика ЄС, власні ресурси, бюджетний процес, бюджетний контроль, видатки бюджету, банківська система, прудентційний нагляд, східне партнерство, співпраця, адаптація, євроінтеграція, асоціація.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Співвідношення понять «європейське право», «право ЄС». Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і національне право країн-членів. Принципи верховенства і прямої дії права ЄС. Особливості прямої дії Договору про Європейський Союз, регламентів і директив Співтовариства.

Акти ЄС, що не мають обов'язкової сили. Декларації (хартії), висновки, рекомендації та інші види юридичних актів.

Поняття та значення гармонізації, уніфікації, адаптації та апроксимації законодавств ЄС.

Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС. Вільний рух товарів. Вільний рух осіб. Свобода заснування та руху послуг. Вільний рух капіталів та платежів. Свободи внутрішнього ринку ЄС та право третіх країн.

Правове регулювання митного союзу ЄС. Основні нормативні акти, що регулюють торгівлю ЄС з третіми країнами. Основні митні режими. Загальний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.

Правові основи формування економічного і валютного союзу. Єдина валюта ЄС.

Бюджетний процес. Роль Європейської комісії, Ради ЄС та Європейського парламенту у формуванні бюджету.

Виконання вимог Угоди про асоціацію України та ЄС.

Наслідки невиконання Угоди про асоціацію України та ЄС. Ратифікація Угоди про асоціацію.

Правова природа та структура Угоди про асоціацію

Наближення законодавства України до права ЄС. Співвідношення понять гармонізація, адаптація, апроксимація, наближення

Законодавче наближення і пряма дія Угоди про асоціацію

Інституційне забезпечення інтеграції України та ЄС

1.4. Самостійна робота студентів

- Схематично окреслити систему інститутів та органів ЄС.
- Схематично зобразити основні етапи формування, ратифікації та виконання Угоди про асоціацію України та ЄС.
- Написати есе на тему: «Переваги та недоліки вступу України до ЄС».

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refere* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Теми рефератів-оглядів

1. Первинне і вторинне право Європейського Союзу.
2. Установчий договір Європейського Союзу: структура, зміст, порядок прийняття та внесення змін.
3. Принципи діяльності Європейського Союзу.
4. Інституційний механізм Європейського Союзу
5. Органи Європейського Союзу: загальна характеристика та класифікація.
6. Правовий статус Ради Європейського Союзу.
7. Правовий статус Європейської комісії.
8. Правовий статус Європейського парламенту.
9. Правовий статус Суду Європейських співтовариств і Суду першої інстанції.
10. Правовий статус Палати аудиторів.
11. Правовий статус Європейської ради.
12. Допоміжні і консультативні органи Європейського Союзу.
13. Загальна характеристика компетенції Європейського Союзу.
14. Порядок вступу до Європейського Союзу нових держав-членів.
15. Правове регулювання спільного ринку Європейського Співтовариства.
16. Принцип вільного руху товарів у праві ЄС.
17. Принципи вільного руху послуг і свободи заснування у праві ЄС.
18. Принцип вільного руху капіталу і здійснення платежів у праві ЄС.
19. Правові основи економічного і валютного союзу держав-членів ЄС.
20. Порядок введення в обіг єдиної валюти ЄС (євро).
21. Європейське Економічне Співтовариство (ЄЕС): причини створення, правовий статус.
22. Джерела права Європейського Союзу: загальна характеристика
23. Правові основи спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу.
24. Значення Угоди про асоціацію з ЄС.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Передумови і причини європейської інтеграції.
2. Європейські Співтовариства: порядок і етапи формування, значення для формування ЄС
3. Зміст та значення Лісабонського договору 2007 року.

4. Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.
5. Головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі.
6. Склад і умови членства в ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства.
7. Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту Європейського Союзу. Ознаки інституту.
8. Склад і структура Європейської ради. Повноваження Європейської ради. Президент Європейської ради.
9. Рада ЄС як законодавчий орган ЄС.
10. Європейська Комісія: склад, порядок формування, строк повноважень, відставка.
11. Європейський Парламент: склад, принципи формування, порядок обрання депутатів.
12. Омбудсман Європейського Союзу.
13. Правові основи організації та діяльності Суду ЄС. Юрисдикція Суду ЄС.
14. Рахункова палата ЄС.
15. Європейський центральний банк.
16. Громадянство ЄС і громадянство держав-членів.
17. Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС.
18. Вільний рух товарів. Вільний рух осіб.
19. Свобода заснування та руху послуг. Вільний рух капіталів та платежів.
20. Правове регулювання митного союзу ЄС.
21. Правові основи формування економічного і валютного союзу. Єдина валюта ЄС.
22. Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і національне право країн-членів.
23. Система права ЄС. Джерела права ЄС. «Первинне» і «вторинне» право.
24. Установчі акти ЄС і їх значення.
25. Нормативно-правові акти інститутів ЄС і їх різновиди.
26. Судова практика як джерело права ЄС.
27. Акти ЄС, що не мають обов'язкової сили. Декларації (хартії), висновки, рекомендації та інші види юридичних актів.
28. Загальні принципи права ЄС, їх формування та значення.
29. Поняття спільного правового надбання (*Acquis Communautaire*) і його значення.
30. Поняття та значення гармонізації, уніфікації, адаптації та апроксимації законодавств ЄС.
31. Становлення системи власних ресурсів ЄС.
32. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС.
33. Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС.
34. Правове регулювання державних закупівель.
35. Трудове та соціальне право ЄС.
36. Транспортне право і загальна транспортна політика ЄС.
37. Корпоративне право ЄС. Система юридичних осіб держав-членів Європейського Союзу.
38. Законодавство ЄС з питань інтелектуальної власності.
39. Податкове право Європейського Союзу. Загальні положення про податкове право ЄС.
40. Загальна кримінальна політика і законодавство Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом.
41. Міжнародна правосуб'єктність ЄС.
42. Простір свободи, безпеки та юстиції в межах ЄС.
43. Політика ЄС щодо прикордонного контролю. Візова політика ЄС.
44. Історичні та політичні передумови інтеграційних процесів Україна-ЄС.
45. Угода про партнерство та співробітництво. Порядок денний асоціації Україна-ЄС.
46. Угод про асоціацію України та ЄС. Етапи формування, підписання. Ратифікація Угоди про асоціацію.
47. Інституційне забезпечення інтеграції України та ЄС.

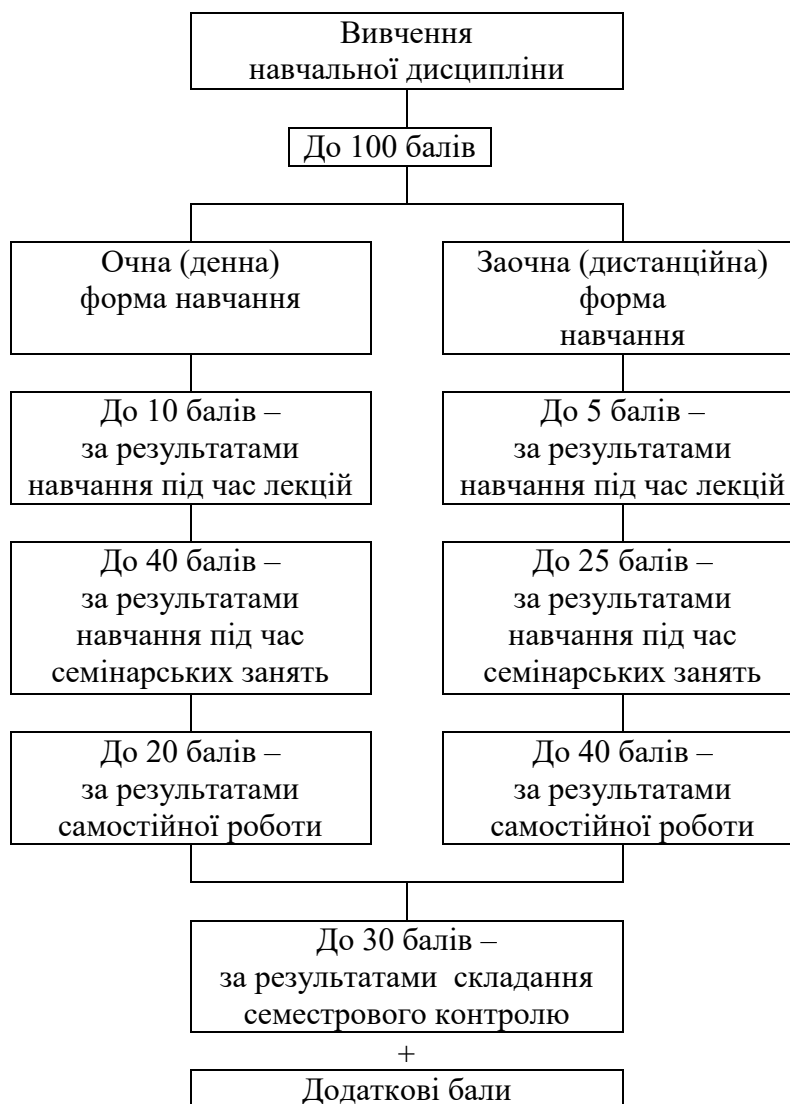
1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Передумови і причини європейської інтеграції.
2. Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС.

3. Поняття та значення гармонізації, уніфікації, адаптації та апроксимації законодавств ЄС.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 5 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом					
			1.	2.	3.	4.	5.
1.	Денна	5	1	1	1	1	1

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і

визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 2 семінарських занять за заочною формою навчання. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття. Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	9 тем	Номер теми									Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	12
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	13									13
	Усього балів										25

2.5 На семестровий контроль з кожної навчальної дисципліни відводиться 30 балів. Шкала визначення балів за результатами семестрового контролю подана у табл.

Шкала

визначення балів за результатами семестрового контролю

Кількість балів за результатами семестрового контролю	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
27 – 30	високий	Студент правильно, повно та аргументовано розкрив питання, продемонстрував вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал, правильно та аргументовано вирішив завдання практичного характеру, володіє термінологією і викладає матеріал чітко і логічно.
24,5 – 26,5	достатній	Студент достатньо повно розкрив суть питання, володіє термінологією, але назвав не всі риси, ознаки або види явища, процесу, інституту, теорії, категорії, проблеми, не до кінця розкрив зміст понять, допустив деякі неточності, які були виправлені ним при відповідях на додаткові питання і не вплинули на правильне розуміння змісту.
22,5 – 24		Студент у цілому розкрив суть питання, відповідає аргументовано і загалом правильно, володіє термінологією, але назвав не всі теорії, функції, риси явища, інституту, процесу, допустив декілька помилок, які не вплинули на їх правильне розуміння.
20,5 – 22	середній	Студент не до кінця розкрив основний зміст питання, деякі суттєві риси, явища, поняття. Проблеми розкрив частково, допустив певні помилки та неточності, які

		свідчать про його неповне розуміння сутності питання, в основному володіє термінологією.
18 – 20		Студент не до кінця розкрив зміст питання, не повністю визначив його істотні аспекти: риси, функції, види, форми тощо, допустив помилки принципового характеру, недостатньо володіє термінологією.
10,5 – 17,5	низький	Студент не достатньо розкрив зміст питання, не вміє його аналізувати і не може послідовно і логічно викласти, допустив суттєві помилки, не володіє термінологією.
0 – 10		Студент не розкрив зміст питання, не зумів його аналізувати і послідовно і логічно викласти, допустив хибні думки, не володіє термінологією.

Підсумовування балів за результатами вивчення навчальної дисципліни здійснюється після складання семестрового контролю. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни обчислюється шляхом додавання набраних студентом балів з поточного та семестрового контролю, а також додаткових балів. Семестрова оцінка виставляється у відомості обліку успішності, індивідуальному навчальному плані та заліковій книжці студента, при чому вона не може перевищувати 100 балів.

2.6 У разі отримання за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного і підсумкового контролю) 34 або менше балів (оцінка F за шкалою ЄКТС) студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну в наступному навчальному періоді. У разі отримання за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного і підсумкового контролю) 35-59 балів (оцінка FX за шкалою ЄКТС) студент має право повторно пройти підсумковий контроль двічі: перший раз – перескладання викладачеві, другий раз – перескладання комісії.

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Виникнення та розвиток ЄС

1. Charter of Fundamental Rights of the European Union of 07.12.2000 URL : <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:12007P/TXT>
2. Commission Recommendation of 29.01.2014 addressing the consequences of disenfranchisement of Union citizens exercising their rights to free movement// C(2014) 391 URL : http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/c_2014_391_en.pdf
3. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко. О. : Фенікс, 2012. 390 с.
4. Грицаєнко Л. Л. Європейський Союз як організація sui generis. *Публічне право*. 2011. № 1. С.82-87 URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pubpr/2011_1/grycaenko.pdf.
5. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
6. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. К. : Право України ; Х. : Право, 2013. 208 с.
7. Кондратюк С. Лісабонський договір і формування спільного європейського простору. Віче : Теоретичний і громадсько-політичний журнал. 2011. № 2. С. 2-4.
8. Корнієвський О. Європейський Союз. URL: <http://www.niisp.org.ua/defa~123.php>
9. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
10. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
11. Право Європейського Союзу : підручник / В. І. Муравйов, та ін. К. : Юрінком Інтер, 2011. 703 с.
12. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. О.К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с.

13. Шевчук Б. М. Засади функціонування Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 21-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29_4
14. Яковюк І. Громадянство Європейського Союзу : поняття і співвідношення з національним громадянством. *Пробл. законності*. 2010. Вип. 107. С. 13 – 22.
15. Янковський С. А. Інститут громадянства Європейського Союзу та тенденції його розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / С. А. Янковський ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2014. 196 с.

Тема 2. Поняття та види компетенції ЄС

1. Аракелян М. Р., Василенко М.Д. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2012. 390 с.
2. Бережна К. В. Європейська комісія в інституційному механізмі Європейського Союзу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. Вип. 6. С. 126-131. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2015_6_20
3. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі. Х. : Оберіг, 2012. 76 с.
4. Клочкова Ю.А. Особливості розмежування компетенцій Європейського Союзу і держав-членів в процесі федералізації. *Міжнародне публічне і приватне право*. 2007. № 3. С. 51–56.
5. Копійка В. В. Європейський Союз : історія і засади функціонування : посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губерського. К. : Знання, 2009. 751 с.
6. Муравйов В. Види компетенції реформованого Європейського Союзу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2009. № 37. С. 54.
7. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / В. М. Бесчасний, В. П. Філонов, О. В. Філонов, В. М. Субботін та ін. ; за ред. В.М. Бесчасного. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2011. 366 с.
8. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / За заг ред. Р.А. Петрова. 3-тє видання, змінене і доповнене. К. : Істина, 2013. 384 с.
9. Право Європейського Союзу : підручник / В. І. Муравйов, О. М. Лисенко, І. В. Влялько, К. В. Смирнова, І. А. Березовська, А. Л. Федорова, О. В. Святун, О. М. Шпакович. К. : Юрінком Інтер, 2011. 703 с.
10. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. О.К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с.
11. Слюсаренко Ю. А., Шпак Д. Р. Правові аспекти здійснення і реалізації спільної зовнішньої політики, політики безпеки Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 114(1). С. 40-45. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_114%281%29_7
12. Шевчук Б. М. Засади функціонування Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 21-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29_4

Тема 3. Інститути та органи ЄС

1. Аракелян М. Р., Василенко М.Д. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2012. 390 с.

2. Бережна К. В. Європейська комісія в інституційному механізмі Європейського Союзу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. Вип. 6. С. 126-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2015_6_20
3. Вархов Г.В. Структура, повноваження та особливості діяльності Європейського парламенту. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2014. № 3. С. 82–93.
4. Вишняков О.К. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2013. 883 с.
5. Волик В.С. Основні компетенції Європейської Комісії. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 1(56). С. 168–172.
6. Галаган М. О. Концептуальні засади інституціонального механізму реалізації євроінтеграційної політики України. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології* : зб. наук. праць Херсон : Вид-во ХНТУ, 2013. Вип. 1 (8). С. 39-43.
7. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
8. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
9. Ковальова О. Методологія Європейського Союзу з оцінки демократичності політичних інститутів держав-кандидатів на вступ. *Людина і політика*. 2003. № 1. С. 3-9.
10. Комарова Т. В. Суд ЄС та національні інтереси держав – членів Європейського Союзу. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С. 190-198 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_134_21
11. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.
12. Нормативно-правові акти інститутів Європейського Союзу. URL: http://www.osvita-plaza.in.ua/publ/pravo_evropejskogo_sojuzu/normativno_pravovi_akti_institutiv_evropejskogo_sojuzu/106-1-0-4805
13. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
14. Офіційний сайт Європейського парламенту. URL: <http://www.europarl.europa.eu/>.
15. Офіційний сайт Європейської Комісії. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en
16. Офіційний сайт Європейської Ради. URL: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_en.htm
17. Офіційний сайт Ради Європейського Союзу. URL: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council/index_en.htm
18. Панкевич О., Кілик М. Особливості обрання Європейського Парламенту. *Вісник Центральної виборчої комісії. Міжнародний досвід*. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2007_2/visnik_st_26.pdf
19. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
20. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. О.К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. 883 с.
21. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
22. Саракуца М.О. Місце Європейської служби зовнішньої діяльності в системі органів Європейського Союзу. *Правова держава*. 2012. № 15. С. 283-286.
23. Сорон Ж.Л. Курс з Європейських інституцій: європейська головоломка: Підручник. К. : ІМВ, 2001. 444 с
24. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія / Т. В. Комарова. Харків : Право, 2018. 528 с.
25. Фалалєєва Л.Г. Європейський Парламент: правовий статус та роль у забезпеченні прав громадян Європейського Союзу. *Правова держава*. 2018. Вип. 29. С. 313-323. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2018_29_42

26. Шевчук Б. М. Засади функціонування Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 21-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29__4.
27. Яковюк В. Європейський Парламент: динаміка правового статусу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 62–76.
28. Яковюк І.В. Про особливості прояву принципу поділу влади в інституціональній системі Європейського Союзу: постановка питання. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. №5. 2003. С. 17-27. URL : http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2736/1/Jakovyk_17.pdf

Тема 4. Поняття та класифікація джерел права ЄС

1. Богачова Л. Л. Джерела європейського та національного права. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. Х. : Право, 2012. Вип. 24. С. 17-26.
2. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
3. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
4. Москаленко О. М. Джерела права Європейського Союзу (міжнародно-правовий аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / О. М. Москаленко. Х., 2005. 17 с.
5. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
6. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
7. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
8. Прокопенко Л. Л., Рудік О. М., Рудік Н. М. Інституційна система ЄС : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
9. Смирнова К. В. Джерела права Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / К. В. Смирнова. К., 2005. 19 с.
10. Стрельцова О. В. Джерела права Європейського Союзу (теоретичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Стрельцова. К., 2008. 20 с.
11. Форманюк В. В. Система джерел права Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 83-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_2_25.
12. Яковюк І. Система джерел права Європейського Союзу: загальна характеристика. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 1. С. 209-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/filpr_2013_1_20.
13. Юхимюк О. Еволюція системи загальних принципів права Європейського Союзу. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 1. С. 53-57. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2016_1_12.

Тема 5. Основні свободи внутрішнього ринку ЄС

1. Treaty Establishing the European Atomic Energy Community of 25.03.1957 URL : <http://eurlex.europa.eu/en/treaties/dat/12006A/12006A.html>.
2. Treaty of Accession of Croatia of 24.04.2012 URL : <http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties-accession.html?locale=en#new-2-46>

3. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13.12.2007 URL : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>
4. Treaty on the European Union of 07.02.1992 URL : http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_on_european_union/treaty_on_european_union_en.pdf.
5. Громовенко К. В. Внутрішній ринок ЄС як фундамент економічної інтеграції: історико-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3С. 190-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_3_58
6. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
7. Лічман Ю. С. Правове регулювання послуг в праві Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 335-338. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_75.
8. Мушак Н. Б. Свобода пересування осіб як одне із фундаментальних прав громадян Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 117(1). С. 105-113. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117(1)_15)
9. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
10. Поліванова О.М. Правове регулювання свободи пересування працівників у Європейському союзі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 108. Ч. І. С. 258–266.
11. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
12. Решота О. А. Становлення внутрішнього ринку Європейського Союзу: передумови та особливості. *Демократичне врядування*. 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_7
13. Стрілець Б. В. Свобода руху капіталу та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 299-304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_1_72.

Тема 6. Правове регулювання фінансових відносин в ЄС

1. Аракелян М. Р., Василенко М.Д. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2012. 390 с.
2. Березовська І.А. Правові засади сучасного бюджетного права Євросоюзу. *Порівняльно-правові дослідження*. 2009. № 2. С. 62-67.
3. Бурбика М.М., Смирнова Г.Ю. Фінансова система Європейського Союзу: переваги та проблеми розвитку. *Правові горизонти*. 2016. № 2 (15). С. 125-131.
4. Вальчук К. М. Механізм фінансового контролю Євросоюзу. *Наше право*. 2016. № 1. С. 180-184.
5. Вишняков О.К. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2013. 883 с.
6. Губанова Т.О. Значення досвіду країн ЄС для подальшого реформування системи державного фінансового контролю в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 33(2). С. 14-17.
7. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
8. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. К. : Київ. ун-т, 2011. 368 с.
9. Кормич Б. А. Митне право ЄС як основа європейської інтеграції. *Митна справа*. 2006. № 5. С. 34-36

10. Мазур А. В. Митне регулювання: Європейський вимір та новий - міждержавний стандарт. *Митна справа*. 2006. № 5. С.52-58
11. Михалчич В.М. Ознаки правового статусу Європейського центрального банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. № 54. С. 224 - 226.
12. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
13. Редзюк Є. В. Особливості створення і функціонування єдиного ринку фінансових послуг у країнах ЄС: уроки і досвід для України. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2017. № 10. С. 171-183. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2017_10_22.
14. Хорошаєв Є. Бібліографічний опис для цитування: Хорошаєв Є. С. Розвиток бюджетного права ЄС. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2013. № 2. С. 95-101.
15. Яворська І. Правові засади гармонізації законодавства України з правом ЄС у сфері регулювання надання фінансових послуг. *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини*. 2014. Вип. 36(2). С. 67-73.

Тема 7. Загальна характеристика окремих галузей права ЄС

1. The Future of European company law. Response to the European Commission's Consultation, May 2012 // European company law experts (ECLE): <http://europeancompanylawexperts.wordpress.com/>
2. The Union Customs Code. https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customs-code/ucclegislation_en#ucc.
3. Березовська І. Правові засади гармонізації податкового права в Європейському Союзі. *Європейське право*. 2012. № 2-4. С. 91-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpr_2012_2-4_10.
4. Білоусов Ю. В., Черняк О. Ю. Цивільно-правовий статус споживача: у контексті адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу: монографія К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АпрН України, 2010. 239 с.
5. Грицаєнко Л. Органи Європейського Союзу з боротьби зі злочинністю та правові засади їх співробітництва з Україною. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 1. С. 91-95.
6. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
7. Демиденко Л. М. Податкова політика Європейського Союзу. *Наукові праці НДФІ*. 2007. Вип. 3. С. 87-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2007_3_12.
8. Дорофєєва Х. М. Основні тенденції розвитку транспортних мереж Європейського Союзу в умовах глобалізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19(1). С. 47-52. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19\(1\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19(1)_8).
9. Еннан Р. Є. Правова охорона інтелектуальної власності в Європейському союзі: передумови формування, сучасний стан, тенденції розвитку. *Часопис цивілістики*. 2012. Вип. 13. С. 110-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2012_13_24
10. Капіца Ю. М. Єдиний європейський патент і нові можливості патентування в Європейському Союзі. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 2. С. 17–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2016_2_3.
11. Корнієнко В. В. Особливості кримінального права ЄС: теоретико-правовий аспект. *Форум права*. - 2011. - № 1. - С. 496-500. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

12. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних. *Humanitarian vision*. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2015_1_2_9.
13. Олексів О. Правові засади регулювання візових відносин між Україною та Європейським Союзом. *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини*. 2014. Вип. 36(2). С. 82-89. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2014_36\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2014_36(2)_13).
14. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. П. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
15. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
16. Притульська Н. Система захисту прав споживачів: досвід ЄС. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 3. С. 22-37. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2018_3_3.
17. Рим О. М. Предмет регулювання трудового права Європейського Союзу. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2018. Вип. 6. С. 255-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlkau_2018_6_28.
18. Смирнова К. В. Транспортне право Європейського Союзу. *Європейське право: право Європейського Союзу*. Кн. Друга : Матеріальне право Європейського Союзу. К. : Ін Юре, 2015. С. 232-280.
19. Стрельцова О.В. Організаційний механізм Європейського Союзу в сфері спільної кримінальної політики. *Юридична наука*. 2011. № 4-5. С. 185- 191.
20. Товкун І. М. Законодавче регулювання корпоративних відносин у Європейському Союзі. *Форум права*. 2013. № 3. С. 657–665. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
21. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посіб. К. : ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. 196 с.
22. Черняк О.Ю. Класифікація прав споживача за законодавством України та Європейського Союзу. *Форум права*. 2008. № 2. С. 458-464. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08coytes.pdf>
23. Черняк О.Ю. Питання адаптації законодавства України про захист прав споживачів до законодавства Європейського Союзу. Механізми забезпечення майнових прав та інтересів в Україні та Європейському Союзі в контексті концепції сталого розвитку : монограф. / за заг. ред О. Д. Крупчана. К. :Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. С. 28-39
24. Черняк О.Ю. Право споживача на захист в контексті адаптації національного законодавства України до законодавства ЄС. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4 (32). С. 70-75
25. Черняк О.Ю. Правова природа обов'язку споживача: досвід України та ЄС. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 12, 2013 р. / Редкол. : Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2013. С. 184-189
26. Черняк О.Ю. Практика застосування альтернативних способів вирішення спорів у сфері захисту прав споживачів : досвід ЄС та проблеми запровадження в Україні. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 11, 2012 р. / Редкол. : Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2012. С. 198-201
27. Чорноус Ю.М. Завдання міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 25. С. 144-152.
28. Чудик-Білоусова Н.І., Черняк О.Ю. Право споживача на отримання інформації про товар: порівняльно-правовий аспект. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 10, 2011 р. / Редкол. : Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2011. С. 53-57
29. Шашула О. М. Політика Європейського Союзу у сфері охорони праці. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 2. С. 170-176. URL :

http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2015_2_25.

30. Швець Ю.О., Завальнюк А.О. Податкові реформи в країнах ЄС: переваги, недоліки їх впровадження в податкову систему України. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 2. С. 126–134. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ever_2016_2_14.

Тема 8. Право зовнішніх зносин ЄС

1. Аракелян М. Р., Василенко М.Д. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2012. 390 с.
2. Вишняков О.К. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2013. 883 с.
3. Галанюк, Я. С. Сучасна політика країн-членів європейського союзу щодо діяльності прикордонних служб у сфері охорони та захисту державного кордону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 21. С. 112-117.
4. Гнидюк Н., Федонюк С. Розширення ЄС та досвід реформ країн Центрально-Східної Європи у контексті приєднання до ЄС / Expansion of ES and experience of reforms of countries of Centrally East Europe is in the context of tacking to ES: Навч.пос. / За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О.Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – К.: Вид-во "Міленіум", 2009. 354 с.
5. Грицяк І. Європейська інтеграція в східноєвропейському та південному напрямках. *Вісник Національної академії державного управління при 200 Президентів України*. 2008. №1. 5-14 с.
6. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
7. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. К. : Київ. ун-т, 2011. 368 с.
8. Кермач Р. Проблема біженців в ЄС: довгострокові наслідки нового виклику. Фонд “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва. 2015. URL : <http://dif.org.ua/article/problema-bizhentsivv-es-dovgostrokovii-naslidki-novogo-vikliku>
9. Краєвська О. А. Трансформація моделей формування спільних політик ЄС у компетенції ЄС за Лісабонським договором. *Вісник Львівського університету*, 2016. С. 70–79.
10. Крайвська О. Горизонтальні політики ЄС у системі спільних політик ЄС. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2017. Випуск 42. С. 75 - 83.
11. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. *Європейські історичні студії*. 2015. № 1. С. 43-61. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2015_1_6.
12. Могильчук О. О. Деякі питання формування зовнішньополітичної функції ЄС за договором про Європейський Союз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 32(1). С. 60-64 URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32(1)_15).
13. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
14. Рябоштан Є.В. Спільна зовнішня та безпекова політика Європейського Союзу після Лісабонської угоди. Політико-інституційний аспект. *Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр.* К.: КиМУ, 2012. Вип. 4. С. 188-199.
15. Слюсаренко Ю. А., Шпак Д.Р. Правові аспекти здійснення і реалізації спільної зовнішньої політики, політики безпеки Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 114(1). С. 40-45. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_114%281%29__7

16. Циватий, В., Шаповалова О. Дипломатія та Європейська служба зовнішньої діяльності (ЄСЗД): політико-інституційний аспект. *Зовнішні справи*. 2013. № 3. С. 42-45.

Тема 9. Історичні та політичні передумови процесів інтеграції України-ЄС

1. EU-Ukraine Association Agreement – the complete texts. European Union External Action. URL: http://eeas.europa.eu/ukraine/assoagreement/assoagreement-2013_en.htm.
2. First stage of EU-Ukraine Action Plan on Visa Liberalization could be finished before Vilnius summit – Tombinski. Tag Archives: EU-Ukraine Association Agreement. URL : <http://www.modernukraine.eu/tag/forum-kluyiev-european-integration-course-does-not-stop-2/>
3. Herman V. The Association Agreement between the EU and Ukraine must be signed. Appeal of the Ukrainian National Platform of the Eastern Partnership Civil Society Forum. URL : <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/the-association-agreement-between-the-eu-and-ukraine-must-be-signedappeal-of-the-ukrainian-national-platform-of-the-easternpartnership-civil-societyforum/lang/en>
4. Аракелян М. Р., Василенко М.Д. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2012. 390 с.
5. Дахно І. І. Право Європейського союзу : навч. посібник. / За ред. д.е.н., проф. І. І. Дахна. / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 416 с.
6. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління URL: <http://www.eurointegration.com.ua/files/a/2/a2732e1-economic-ied.pdf>
7. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу URL : www.minjust.gov.ua/file/23491
8. Лаба О. В. Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991–2004 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Лаба ; Нац. акад. внутр. справ України. К., 2005. 21 с.
9. Нечипорук, К. О., Щерба Р. І. Угода про асоціацію України та ЄС: процес укладення угоди та його наслідки для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство /* голов. ред. М.М. Палінчак. Ужгород : Гельветика, 2018. Вип. 22, №Ч.3. С. 5–9.
10. Палагнюк Ю. В. Механізми співробітництва між Україною та ЄС відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 6. С. 135-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_6_27
11. Палагнюк Ю. В. Політика ЄС щодо України на етапі реалізації Україною євроінтеграційної стратегії. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : *Державне управління*. 2012. Т. 186, Вип. 174. С. 18-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_186_174_5.
12. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
13. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Угода, Протокол, Міжнародний документ від 14.06.1994 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
14. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми

- державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. №40. Ст. 2021
15. Регіональна політика Європейського Союзу : підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. К.: КНЕУ, 2016. 495
 16. Сіренко К. Ю. Євроінтеграційна політика України: позитивні і негативні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: зб. наук. праць. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 2, част. 3. № 22, С. 65-69.
 17. Сорока С.В., Волчецький Р.В. Еволюція взаємовідносин України з Європейським Союзом URL: <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/posibnuku/252/11.pdf>
 18. Сюр Н. В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу : теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Н. В. Сюр ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. К., 2006. 20 с.
 19. Трюхан В. Інституційне забезпечення адаптації законодавства України до надбання спільноти в рамках виконання майбутньої Угоди про асоціацію Україна – ЄС. *Вісник НАДУ при Президентові України*. 2011. № 4. С. 230-240
 20. Трюхан В. Становлення політики інтеграції України до ЄС: від угоди про партнерство і співробітництво до асоціації. *Вісник державної служби України*. 2005. № 2. С. 24-31
 21. Угода про Асоціацію між ЄС та Україною : Короткий посібник з Угоди про Асоціацію URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf.
 22. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: перспективи підписання та можливості тимчасового застосування. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/911/>
 23. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ратифікована від 16.09.2014 № 1678-VII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
 24. Яковюк І. В. Європейський Союз і Україна: еволюція взаємовідносин. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2009. №3. С. 14–28.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті.

1. Законодавство Європейського Союзу - <http://eur-lex.europa.eu/>
2. Європейська Комісія, Генеральний директорат з комунікацій - <https://europa.eu/>
3. Європейський парламент - <http://www.europarl.europa.eu/>
4. Європейська рада та Рада Європейського Союзу - <http://www.consilium.europa.eu/>
5. Європейська Комісія - <http://ec.europa.eu/>
6. Суд справедливості Європейського Союзу - <http://curia.europa.eu/>
7. Європейський центральний банк - <http://www.ecb.europa.eu>
8. Рахункова палата - <http://www.eca.europa.eu>
9. Представництво Європейського Союзу в Україні - https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk